

60. *Vyhleďte ve větách několikanásobné větné členy a určete je.*

a) 1. Dříve lidé uctívali Slunce a Měsíc jako bohy. 2. Ve vesmíru se nacházejí obrovské mraky prachu a plynu. 3. Sluneční vítr může rušit šíření rádiových vln z rozhlasových, televizních a jiných vysílačů. 4. Každá galaxie má jiný tvar i velikost. 5. Největšími a nejdůležitějšími tělesy sluneční soustavy jsou planety. 6. Když se kometa přiblíží ke Slunci, je její chvost jasně a zřetelně ozářen. 7. Kolem Jupitera, Saturnu a Uranu obíhá mnoho měsíců neboli družic. 8. Vzduch se v podstatě skládá z kyslíku a dusíku. 9. Ve starověku a středověku se astronomové domnívali, že je Země plochá. 10. K zatmění Slunce dochází, jestliže Měsíc prochází mezi Sluncem a Zemí a zakrývá tak sluneční kotouč.

b) 1. Celkem vzácnou rybou je jesen obecný, který je znám z Labe, Moravy a Dyje. 2. Ploutve mořských ryb připomínají hned křídla, hned vějíře a závoje. 3. Tyto knihy byly vydány pro poučení i pro zábavu. 4. Astronomové neměří vzdálenosti na kilometry, ale na světelné roky. 5. Po vyhraném závodu jsme se cítili unaveni, ale šťastní. 6. Hnízda mořských ptáků z trávy a chaluhy vypadají jako nepořádné a rozváté kupy sena. 7. Ta váza se rozbila jen kvůli tvé nepořádnosti a nepozornosti. 8. Mikuláš Koperník učil, že středem vesmíru není Země, nýbrž Slunce. 9. I přes zimu a vytrvalý déšť přihlížela závodu na horských kolech řada diváků. 10. U zkoušky se musíte prokázat občanským průkazem nebo cestovním pasem. 11. Sokol má rád volné krajiny s lesy a skalami. 12. Považoval jsme dosud Filipa za spolehlivého a zodpovědného. 13. Na lyžařský zájezd může jet jen se souhlasem rodičů a se svolením ředitele školy. 14. Tukani žijí pouze v tropické části Jižní a Střední Ameriky. 15. Rybičky se v čisté potoční vodě pohybovaly čile a hbitě.

61. a) *Vyhleďte několikanásobné větné členy a určete je.*

b) *Určete, jaký je mezi jejich složkami poměr.*

1. Nešel jsem přímo, nýbrž oklikou. 2. Pomohli jim na břeh, kde zachránění s úpěním a sténáním zůstali sedět. 3. Odpoledne mě zastihneš buď doma, nebo u tety. 4. S oblibou, dokonce s nadšením chodí do lesa na houby. 5. Je to nejen chytrý, ale i šikovný člověk. 6. Dlouze a pátravě se mi zadíval do obličeje. 7. Treska má bílé, ale trochu suché maso. 8. Řekni mu to buď hned teď, nebo nikdy. 9. Bažanti se u nás chovají buď úplně divoce, anebo uměle. 10. Nepřijdu k vám ani zítra, ani pozítří. 11. Domlouval mi mírně, avšak důrazně. 12. Dnes v noci bude na strážii jednak Petra a Veronika, jednak Michal a Vašek. 13. Lidí už dávno upoutala zvláštní, pyšná krása pávů. 14. Vysmáli se mu nejen všichni kluci, ale i holky. 15. V tomto kraji se pěstují nejenom brambory, ale také len a oves.

62. *Doplňte čárky mezi složkami několikanásobných větných členů.*

1. Potrava plameňáků se skládá z červů koryšů měkkýšů a hmyzích larev. 2. Všude, kde je v okolí dostatek rybníků bažinatých luk nebo slepých říčních ramen, můžeme v některé vesnici nebo městečku spatřit na střeše už z dálky obrovské z mohutných klacků a prutů sestavené hnízdo. 3. V Norsku je léto chladné vlhké, na horách je podnebí drsné deštivé. 4. Ryby mají párovité ploutve prsní a břišní, ale rybám úhořovitým chybí buď oba páry nebo jeden. 5. Po vymřelém ptáku moa bylo nalezeno mnoho koster a dokonce i mumifikované maso a peří. 6. Mohutný pěkně klenutý zobák jiskrné oko pod načechraným peřím a vztyčená postava dodávají orlu vznešeného odvážného vzezření. 7. Labuť jsou v době hnízdění velmi bojovné a bez rozpaků se pouštějí do každého veřelce dokonce i do člověka. 8. Vody dunajského ramene se valí mezi ostrovy, zarostlými neproniknutelnou houštinou vrb olší nebo topolů. 9. Plovoucí nebo potápějící se tučňák vypadá jako malý tuleň nebo delfín a ne jako pták. 10. Tučňáci žijí nejraději na pustých ostrovech ba i na zaledněných ostrovech Antarktidy. 11. Kobra egyptská bývá zbarvena buď žlutohnědě nebo hnědě; žije se drobnými savci ptáky ještěrkami ba i ropuchami. 12. Tělo chameleonů je pokryto měkkou ale velmi tuhou pokožkou, která dovede jak měnit základní tón svého zbarvení tak i vyvolávat různé pruhování skvrny nebo tečky.

63. *Vyhleďte ve větách několikanásobné větné členy.*

a) *Řekněte, jakou mají platnost a jaký je mezi nimi poměr.*

b) *U rozvitých určete jejich rozvíjející větné členy.*

1. Vůz se zatím hnul, rachotil a drncal z kopce dolů. 2. Utrmácený, ale spokojený jsem se večer vrátil domů. 3. Skauti nanosili do tábora nejen pitnou vodu, ale i dříví. 4. Starej se dobře jak o sestru, tak o její malou kamarádku. 5. Cítili jsme se při tom velmi slavnostně a důležitě. 6. Rex a Cézár byli velká, zuřivá psiska. 7. Zálesák měl

dva velké psy proti vlkům, medvědům nebo panterům. 8. Nejen Ivana, ale ani jeho bratra nevychovali rodiče, nýbrž babička. 9. Několikrát, dokonce mockrát jsem ho musel napomenout. 10. Seděl se zkříženýma nohama a s knihou na klíně. 11. Na srnce si musíš počíhat buď za svítání, nebo po setmění. 12. Jeho vřiskot byl teď hlasitější, pronikavější a zoufalejší. 13. Uvidí při cestě rozsáhlé pláně a potoky, hory, řeky a lesy. 14. Zálesák stál před srubem s koněm osedlaným, s puškou v pouzdře a s příkrývkou stočenou pod sedlem. 15. Teplota těla hadů může stoupnout nejvýše o 3 °C při trávení kořisti nebo při vysokém vzestupu okolní teploty.

64. *Vyhleďte v textu členy v přístavkovém vztahu. U kterého větného členu stojí?*

Heinrich Schliemann

Heinrich Schliemann, velkoobchodník a ředitel Carské státní banky v Petrohradě, se po celém světě proslavil jako archeolog. Schliemann, člověk s fantastickou pamětí a neuvěřitelným jazykovým nadáním, objevil totiž Troju, bájně starověké město. V roce 1868 se tento obchodník, multimilionář, vzdal kvůli archeologii, svému životnímu koníčku, dalšího obchodování. Vydal se po stopách Odyssea, hrdiny z Homérovy Iliady, a navštívil Ithaku, ostrov, kde Odysseus vládl.

O rok později, v roce 1869, se vydal k Hisarliku, nenápadnému pahorku v nehostinné turecké krajině, kde podle jeho názoru mohla Troja ležet. V letech 1870–1873 řídil na tomto místě vykopávky a našel množství důkazů, zejména keramiky a zbraní, svědčících o existenci významného města. Jeho úsilí bylo korunováno nálezem nádherných šperků, „Priamova pokladu“. Schliemann viděl ve zlatých špercích šperky patřící kdysi Heleně, nejkrásnější ženě na světě. Ozdobil jimi Sofii, svoji ženu, a vyfotografoval ji.

65. *Vyhleďte členy v přístavkovém vztahu a doplňte čárky.*

S Tomášem mým nejlepším přítelem sedím v jedné lavici již od první třídy. V létě se rozednívá brzy někdy mezi čtvrtou a pátou hodinou. Benátky pohádkové město na severu Itálie navštíví každoročně tisíce turistů. Jeho pes starý a líný vlačák by přece žádnému zloději strach nenahnal. Maminka nám připravila svačinu horký čaj s koláčem. Candát štíhlá a protáhlá ryba má olivově hnědé zbarvení. Jednou bych se rád podíval do velehor do Alp nebo do Vysokých Tater. Oblíbenou řekou vodáků je také Lužnice romantická řeka na jihu Čech. Oba moji bratři Honza i Pavel jsou starší než já. V jižní Itálii, Francii nebo Řecku zkrátka všude na jihu Evropy byly stojaté vody zdrojem malárie nebezpečného horečnatého onemocnění. Rejnok trnitý ryba s jedovatými ostny na ocase může člověku přivodit i smrtelnou otravu. Akropolis štíhlá parolod' uháněla celou noc zpěněnými vlnami k Pireu známému řeckému přístavu. Půjdem tam oba já i ty.

66. *Vytvořte ze dvou vět větu jednu tak, že obsah druhé věty vyjádříte přístavkovou konstrukcí.*

1. V lese jsme včera našli spoustu hub. Byly to hříbky, kozáky i kře-meňáky. 2. Na naše zavolání přiběhly obě kočky. Naše se jmenuje Míca a sousedův kocour je Ferda. 3. Londýn leží na řece Temži. Je to hlavní město Velké Británie. 4. Přivlastek může být jednak shodný, jednak neshodný. Přivlastek je rozvíjející větný člen závislý na podstatném jméně. 5. Na oslavu svých narozenin jsem pozval jak kluky, tak holky z naší třídy. Zkrátka pozval jsem všechny. 6. Vlak přijel na Jižní nádraží o 20 minut později. Bylo to v sedm hodin a deset minut. 7. Babička žila po celý život v rodné vesnici. Ta vesnice se jmenuje Lenešice u Loun. 8. Ve škole hrajeme v hodinách tělesné výchovy některé míčové hry. Jsou to například volejbal nebo košíková. 9. S Pavlem pojedou v létě na tábor. Je to můj nejlepší kamarád. 10. Za týden budu dělat přijímací zkoušky na gymnázium. Bude to ve středu 18. dubna v devět hodin.

60. a) 1. Slunce a Měsíc – *předmět* 2. prachu a plynu – *přívlastek neshodný* 3. rozhlasových, televizních a jiných – *přívlastek shodný* 4. tvar i velikost – *předmět* 5. největšími a nejdůležitějšími – *přívlastek shodný* 6. jasně a zřetelně – *přísl. urč. způsobu* 7. kolem Jupitera, Saturnu a Uranu – *přísl. urč. místa* 8. z kyslíku a dusíku – *předmět* 9. ve starověku a středověku – *přísl. urč. času* 10. mezi Sluncem a Zemí – *přísl. urč. místa*
- b) 1. z Labe, Moravy a Dyje – *přísl. urč. místa* 2. hned křídla, hned vějíře a závoje – *předmět* 3. pro poučení i pro zábavu – *přísl. urč. účelu* 4. na kilometry, ale na (světelné) roky – *přísl. urč. míry* 5. unavení, ale šťastní – *doplňk*, 6. z trávy a chaluhy – *přívlastek neshodný*; nepořádné a rozváté – *přívlastek shodný* 7. kvůli (tvé) nepořádnosti a nepozornosti – *přísl. urč. příčiny* 8. Země, nýbrž Slunce – *podmět* 9. přes zimu a (vytrvalý) déšť – *přísl. urč. přípusky* 10. (občanským) průkazem nebo (cestovním) pasem – *přísl. urč. způsobu* 11. s lesy a skalami – *přívlastek neshodný* 12. za spolehlivého a zodpovědného – *doplňk* 13. se souhlasem (rodičů) a se svolením (ředitele školy) – *přísl. urč. podmínky* 14. Jižní a Střední – *přívlastek shodný* 15. čile a hbitě – *přísl. urč. způsobu*
61. 1. přímo, nýbrž oklikou – *přísl. urč. způsobu, p. odporovací* 2. s úpěním a sténáním – *přísl. urč. způsobu, p. slučovací* 3. buď doma, nebo u tety – *přísl. urč. místa, p. vylučovací* 4. s oblibou, dokonce s nadšením – *přísl. urč. způsobu, p. stupňovací* 5. nejen chytrý, ale i šikovný – *přívlastek, p. stupňovací* 6. dlouze a pátravě – *přísl. urč. způsobu, p. slučovací* 7. bílé, ale (trochu) suché – *přívlastek, p. odporovací* 8. buď (hned) teď, nebo nikdy – *přísl. urč. času, p. vylučovací* 9. buď (úplně) divoce, nebo uměle – *přísl. urč. způsobu, p. vylučovací* 10. ani zítra, ani pozítří – *přísl. urč. času, p. slučovací* 11. mírně, avšak důrazně – *přísl. urč. způsobu, p. odporovací* 12. jednak Petra a Veronika, jednak Michal a Vašek – *podmět, p. slučovací* 13. zvláštní, pyšná – *přívlastek, p. slučovací* 14. nejen (všichni) kluci, ale i holky – *podmět, p. stupňovací* 15. nejenom brambory, ale také len a oves – *podmět, p. stupňovací + p. slučovací*
62. 1. – z červů, koryšů, měkkýšů a hmyzích – . 2. – rybníků, bažinatých luk nebo slepých – obrovské, z mohutných – . 3. – léto chladné, vlhké, na horách – drsné, deštivé. 4. – páry, nebo jeden. 5. – koster, a dokonce i mumifikované – . 6. Mohutný, pěkně klenutý zobák, jiskrné – vznešeného, odvážného vzezření. 7. – vetřelce, dokonce i do člověka. 8. – vrb, olší nebo topolů. 9. Plovoucí nebo potápějící se – tuleň nebo delfin, a ne jako pták. 10. – ostrovech, ba i na zaledněných ostrovech – . 11. – buď žlutohnědě, nebo hnědě; – savci, ptáky, ještěrkami, ba i ropuchami. 12. – měkkou, ale velmi tuhou – zbarvení, tak i vyvolávat různé pruhování, skvrny nebo tečky.
63. 1. a) hnal, rachotil a drngal – *přísudek, poměr slučovací*; b) z kopce, dolů – *přísl. urč. místa, rozvíjí všechny členy několikanás. přísudku* 2. a) utmácený, ale spokojený – *doplňk, poměr odporovací* 3. a) nejen vodu, ale i dříví – *předmět, poměr stupňovací*; b) pitnou (vodu) – *přívlastek* 4. a) jak o sestru, tak o kamarádku – *předmět, poměr slučovací*; b) její, malou (kamarádku) – *přívlastky* 5. a) slavnostně a důležitě – *přísl. urč. způsobu, poměr slučovací*; b) velmi (slavnostně) – *přísl. urč. míry* 6. a) Rex a César – *podmět, poměr slučovací*; velká, zuřivá – *přívlastek, poměr slučovací* 7. a) proti vlkům, medvědům nebo panterům – *přísl. urč. účelu, poměr slučovací* 8. a) nejen Ivana, ale ani bratra – *předmět, poměr stupňovací*; rodiče, nýbrž babička – *podmět, poměr odporovací*; b) jeho (bratra) – *přívlastek* 9. a) několikrát, dokonce mockrát – *přísl. urč. míry, poměr stupňovací* 10. a) s nohama a s knihou – *přísl. urč. způsobu, poměr slučovací*; b) zkřížená (nohama) – *přívlastek*; (s knihou) na klíně – *přívlastek* 11. a) buď za svítání, nebo po setmění – *přísl. urč. času, poměr vylučovací* 12. a) hlasitější, pronikavější a zoufalejší – *jmenná část přísudku, poměr slučovací*; b) teď – *přísl. urč. času, rozvíjí všechny členy několikanás. přísudku* 13. a) pláň a potoky, hory, řeky a lesy – *předmět, poměr slučovací*; b) rozsáhlé pláň – *přívlastek* 14. a) s koněm, s puškou a s příkrývkou – *přísl. urč. způsobu, poměr slučovací*; b) (s koněm) osedlaným – *přívlastek*; (s puškou) v pouzdře – *přívlastek*; (s příkrývkou) stočenou – *přívlastek*; pod sedlem – *přísl. urč. místa* 15. a) při trávení nebo při vzestupu – *přísl. urč. podmínky, poměr slabě vylučovací (slučovací)*; b) (při trávení) kořisti – *přívlastek*; (při vzestupu) vysokém, okolní, teploty – *přívlastky*
64. velkoobchodník a ředitel Carské státní banky v Petrohradě – *u podmětu*; člověk s fantastickou pamětí a neuvěřitelným jazykovým nadáním – *u podmětu*; bájně starověké město – *u předmětu*; multimilionář – *u podmětu*; svému životnímu koníčku – *u přísl. urč. příčiny*; hrdiny z Homérovy Iliady – *u přívlastku*; ostrov – *u předmětu*; v roce 1869 – *u přísl. urč. času*; nenápadnému pahorku v nehostinné turecké krajině – *u přísl. urč. místa*; (zejména) keramiky a zbraní – *u přívlastku*; „Priamova pokladu“ – *u přívlastku*; nejkrásnější ženě na světě – *u předmětu*; svoji ženu – *u předmětu*
65. S Tomášem, mým nejlepším přítelem, sedím – . – brzy, někdy mezi čtvrtou a pátou hodinou. Benátky, pohádkové město na severu Itálie, navštíví – . Jeho pes, starý a líný vlčák, by přece – . – svačinu, horký čaj s koláčem. Candát, štíhlá a protáhlá ryba, má – . – do velehor, do Alp nebo do Vysokých Tater. – Lužnice, romantická řeka na jihu Čech. Oba moji bratři, Honza i Pavel, jsou – . – nebo Řecku, zkrátka všude na jihu Evropy, byly – malárie, nebezpečného horečnatého onemocnění. Rejnok trnitý, ryba s jedovatými ostny na ocase, může – . Akropolis, štíhlá parolod, uháněla – k Pireu, známému řeckému přístavu. – oba, já i ty.
66. 1. – spousta hub, hříbků, kozáků i křemeňáků. 2. – obě kočky, naše Míca a sousedův kocour Ferda. 3. Londýn, hlavní město Velké Británie, leží – . 4. Přívlastek, rozvíjející větný člen závislý na podstatném jméně, může být – . 5. – jak kluky, tak holky z naší třídy, zkrátka všechny. 6. – o dvacet minut později, v sedm hodin a deset minut. 7. – v rodné vesnici, v Lenešicích u Loun. 8. – některé míčové hry, například volejbal nebo košíkovou. 9. S Pavlem, svým nejlepším kamarádem, pojedou – . 10. Za týden, ve středu 18. dubna v devět hodin, budu dělat – .